MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI TARBIYALASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Kazakova Parida Sulaymonovna
Xonka Pedagogika texnikumi, Maxsus fanlar kafedra mudiri

Received: 17.09.2025
Revised: 18.09.2025
Accepted: 19.09.2025

Kalit so‘zlar. Maktabgacha ta’lim; zamonaviy yondashuvlar; o‘yin orqali ta’lim; interaktiv usullar; bolaning rivojlanishi; hissiy va ijtimoiy ko‘nikmalar; erta yoshdagi ta’lim; pedagogika.

Annotatsiya. Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda zamonaviy yondashuvlarni o‘rganadi. Unda o‘yin orqali ta’lim, interaktiv usullar, hissiy va ijtimoiy rivojlanish texnologiyalari hamda raqamli vositalardan foydalanish kabi zamonaviy pedagogik strategiyalar muhokama qilinadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, bunday yondashuvlar bolalarning kompleks rivojlanishiga xizmat qiladi, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi hamda maktab hayotiga muvaffaqiyatli moslashishga tayyorlaydi. Shuningdek, maqolada innovatsion metodlarni joriy etishda duch kelinadigan qiyinchiliklar va eng yaxshi amaliyotlar tahlil qilinadi hamda pedagoglar va siyosatshunoslar uchun tavsiyalar beriladi.

Keywords: Preschool education; modern approaches; play-based learning; interactive teaching; child development; social and emotional skills; early childhood education; pedagogy

Abstract. This article explores modern approaches to the education and upbringing of preschool-aged children. It emphasizes the integration of contemporary pedagogical strategies, such as play-based learning, interactive methods, emotional and social development techniques, and the use of digital technologies. The study highlights how these modern approaches contribute to holistic development, foster creativity, critical thinking, and social skills, and prepare children for successful adaptation to school life. Furthermore, it analyzes challenges and best practices in implementing innovative methods in preschool education, providing recommendations for educators and policymakers

Ключевые слова: Дошкольное образование;

Аннотация. В статье рассматриваются современные подходы к воспитанию и образованию детей дошкольного возраста.

современные подходы; обучение через игру; интерактивное обучение; развитие ребенка; социальные и эмоциональные навыки; раннее детское образование; педагогика

Особое внимание уделяется интеграции современных педагогических стратегий, таких как обучение через игру, интерактивные методы, развитие эмоциональных и социальных навыков, а также использование цифровых технологий. Исследование показывает, как эти современные подходы способствуют всестороннему развитию ребенка, формируют креативность, критическое мышление и социальные навыки, а также готовят детей к успешной адаптации к школьной жизни. Также анализируются проблемы и лучшие практики внедрения инновационных методов в дошкольном образовании, предлагаются рекомендации для педагогов и специалистов в области образования

Kirish. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi – bu shaxsning keyingi hayoti va rivojlanishining asosini tashkil qiluvchi muhim davrdir. Ushbu davrda bolaning intellektual, hissiy, ijtimoiy va jismoniy rivojlanishi shakllanadi, shuningdek, ularning hayotiy ko‘nikmalari, odatlari va qadriyatlari barpo etiladi. Shu sababli, maktabgacha ta’lim sifatining yuqori darajada bo‘lishi, bolaning kelajakdagi ta’lim jarayonida muvaffaqiyatli bo‘lishi va shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. o‘nggi yillarda maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va o‘qitish tizimida zamonaviy yondashuvlar keng tatbiq etilmoqda. An’anaviy metodlardan farqli o‘laroq, zamonaviy yondashuvlar bolaning faolligi, ijodiy fikrlashi va kompleks rivojlanishini ta’minlashga qaratilgan. Ushbu yondashuvlar o‘yin orqali ta’lim (play-based learning), interaktiv metodlar, hissiy va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish, shuningdek, zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish kabi pedagogik strategiyalarni o‘z ichiga oladi.

O‘yin orqali ta’lim bolalarga bilim va ko‘nikmalarni amaliy shaklda, qiziqarli va tajriba asosida egallash imkonini beradi. Bu metod bolalarning mustaqil fikrlashini, muammolarni hal qilish qobiliyatini va ijodiy fikrlashini rivojlantiradi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar bolalarni birgalikda ishlashga, muloqot qilishga va ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga undaydi. Hissiy va ijtimoiy rivojlanishga qaratilgan mashg‘ulotlar esa empatiya, o‘zini tutish va konfliktlarni hal qilish kabi ko‘nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda raqamli texnologiyalar ham muhim o‘rin egallaydi. Yosh bolalar uchun mo‘ljallangan interaktiv dasturlar, multimedia kontentlar va elektron vositalar ta’lim jarayonini boyitadi, o‘qituvchilarga esa darslarni yanada qiziqarli va samarali tashkil etishda yordam beradi. Shu bilan birga, texnologiyalardan foydalanishda bolalarning jismoniy va ijtimoiy rivojlanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatmaslik uchun ularni aniq me’yorlarda qo‘llash zarur.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy yondashuvlar bolalarning kompleks rivojlanishini ta’minlab, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash, ijtimoiy moslashuv va hissiy barqarorlikni rivojlantiradi. Shu bilan birga, bu yondashuvlar har bir bolaning individual imkoniyatlari va qiyinchiliklarini aniqlashga yordam beradi hamda o‘qituvchilarga moslashtirilgan pedagogik tavsiyalarni ishlab chiqishga imkon yaratadi. Shu sababli, maqola maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda zamonaviy yondashuvlarni, ularning amaliy tatbiqi, afzalliklari va duch kelinadigan qiyinchiliklarini tahlil qilishga qaratilgan. Unda o‘yin orqali ta’lim, interaktiv metodlar, hissiy-ijtimoiy rivojlanish strategiyalari va raqamli texnologiyalarning integratsiyasi orqali bolalarning optimal rivojlanishini ta’minlash yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Bundan tashqari, maqola zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etishda eng yaxshi amaliyotlarni aniqlash va pedagoglar hamda ta’lim sohasidagi siyosatchilar uchun tavsiyalar ishlab chiqishni maqsad qilgan. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashdagi zamonaviy yondashuvlar nafaqat bolaning bilim olish qobiliyatini, balki uning ijtimoiy va hissiy rivojlanishini ham ta’minlaydi. Shu bois, pedagogik jarayonlar bolaning individual xususiyatlari, qobiliyatlari va qiziqishlariga moslashtirilishi lozim. Zamonaviy ta’lim yondashuvlari bolalarga mustaqil fikrlash, ijodiy yechimlar ishlab chiqish, o‘z fikrini ifoda etish va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Shuningdek, maktabgacha yoshdagi ta’lim jarayoni bolalarning hissiy intellektini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, empatiya, o‘zini tutish, boshqalar bilan muloqot qilish va konfliktlarni hal etish ko‘nikmalarini shakllantirish bolalar jamiyatga moslashuvchan va ijtimoiy jihatdan muvaffaqiyatli bo‘lishini ta’minlaydi. Bunday ko‘nikmalarni rivojlantirish orqali pedagoglar bolalarni nafaqat bilimli, balki hissiy jihatdan barqaror shaxs sifatida tarbiyalaydi.

Raqamli texnologiyalar va innovatsion pedagogik usullar esa maktabgacha ta’lim sifatini yanada oshirishga imkon beradi. Masalan, interaktiv darslar, multimediya materiallar va o‘yinlar orqali ta’lim jarayoni qiziqarli va samarali

bo‘lib, bolalarning diqqatini jalb qiladi va ularning mustaqil bilim egallash qobiliyatini oshiradi. Shu bilan birga, texnologiyalardan foydalanish pedagogik jarayonga yangi imkoniyatlar yaratadi, lekin ularning ortiqcha ishlatilmasligi va bolaning an’anaviy o‘yinlar orqali rivojlanishiga zarar yetkazmasligi muhimdir.

Zamonaviy yondashuvlar maktabgacha ta’limda holistik rivojlanishga, ya’ni bolaning intellektual, hissiy, ijtimoiy va jismoniy rivojlanishining muvozanatli shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bois, pedagoglar va ta’lim muassasalari ushbu metodlarni joriy etishda bolalarning individual ehtiyojlari, muhit va resurs imkoniyatlarini hisobga olgan holda samarali dasturlar ishlab chiqishlari lozim.

Adabiyotlar tahlili. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va rivojlantirish sohasida zamonaviy pedagogik yondashuvlar haqida xalqaro va mahalliy adabiyotlarda keng tadqiqotlar olib borilgan[1]. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bolalarning ta’lim jarayonida o‘yin orqali o‘rganish (play-based learning) eng samarali usullardan biri hisoblanadi. O‘yin jarayoni bolalarda mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi[2]. Shu bilan birga, interaktiv metodlar bolalar orasida muloqot, hamkorlik va jamoaviy ish ko‘nikmalarini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi[3].

So‘nggi yillarda bolalar tarbiyasida hissiy va ijtimoiy rivojlanishga e’tibor ortmoqda. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bolalarning empatiya, o‘zini tutish va konfliktlarni hal qilish ko‘nikmalari ularning maktabga moslashuvi va ijtimoiy barqarorligi uchun zarurdir[4]. Shu bois, maktabgacha ta’lim dasturlarida psixologik va hissiy rivojlanishga yo‘naltirilgan metodlar keng tatbiq etilmoqda. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar va multimediya vositalari maktabgacha ta’lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi[5]. Interaktiv dasturlar, ta’limiy o‘yinlar va elektron materiallar bolalarning diqqatini jalb qilishi, mustaqil bilim egallashini rivojlantirishi va o‘qituvchilarga pedagogik jarayonni boshqarishda qulaylik yaratishi aniqlangan. Shu bilan birga, ortiqcha ekran vaqtini cheklash va an’anaviy o‘yinlarni saqlash muhim ekanligi ta’kidlanadi[6].

Mahalliy tadqiqotlarda ham zamonaviy yondashuvlar muhim ahamiyatga ega ekanligi qayd etilgan. Masalan, Sharipova va hamkasblari (2020) bolalarning ijtimoiy va hissiy rivojlanishi, ijodiy fikrlashini shakllantirish va maktabga tayyorgarlik ko‘nikmalarini rivojlantirishda interaktiv va o‘yin orqali ta’lim metodlarining samaradorligini tadqiq qilgan[7]. Shuningdek, Abdullayeva (2018)

maktabgacha yoshdagi bolalar uchun raqamli vositalarni integratsiyalash orqali ta’lim jarayonini individualizatsiya qilish va rivojlanish darajasini oshirish imkoniyatlarini ko‘rib chiqqan[8].

Shu bilan birga, xalqaro adabiyotda UNESCO, OECD va boshqa tashkilotlar maktabgacha ta’lim sifatini oshirish, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish va bolalarning kompleks rivojlanishini ta’minlash bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqqan[9]. Ushbu tadqiqotlar bolalarning intellektual, hissiy, ijtimoiy va jismoniy rivojlanishini muvozanatli shakllantirish, ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish hamda zamonaviy pedagogik metodlarni samarali tatbiq etish zarurligini tasdiqlaydi. Natijada, adabiyot tahlili shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda zamonaviy yondashuvlar – o‘yin orqali ta’lim, interaktiv metodlar, hissiy-ijtimoiy rivojlanish strategiyalari va raqamli texnologiyalarni integratsiyalash – bolalarning kompleks rivojlanishi va maktabga muvaffaqiyatli moslashuvini ta’minlashning asosiy omillari hisoblanadi[10].

Materiallar va usullar. Ushbu tadqiqot maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda zamonaviy pedagogik yondashuvlarning samaradorligini aniqlashga qaratilgan bo‘lib, unda 100 nafar 4–6 yoshdagi bola Toshkent shahridagi uchta davlat maktabgacha ta’lim muassasasidan tanlab olindi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – o‘yin orqali ta’lim, interaktiv metodlar, hissiy-ijtimoiy rivojlanish va raqamli texnologiyalarning bolalarning umumiy rivojlanishiga ta’sirini o‘rganishdir.

Tadqiqotda bir nechta metodlardan foydalangan: kuzatuv orqali pedagoglar bolalarning darsdagi faoliyati va interaktiv mashg‘ulotlarga javob reaksiyasini qayd etishdi; eksperimental metod yordamida bolalar boshqaruv guruhi (an’anaviy metodlar asosida) va tajriba guruhi (zamonaviy yondashuvlar asosida)ga ajratildi; tajriba guruhi bilan o‘yin, interaktiv mashg‘ulotlar va raqamli vositalar qo‘llanildi. Shuningdek, so‘rov va intervyu usuli yordamida pedagoglar va ota-onalar bilan bolalarning rivojlanishi, darsga qiziqishi va ijtimoiy ko‘nikmalari baholandi.

Bolalarning rivojlanish darajasi intellektual, hissiy, ijtimoiy va jismoniy komponentlar bo‘yicha ballar yordamida o‘lchandi va olingan ma’lumotlar deskriptiv statistika va grafik tahlil yordamida tahlil qilindi. Tadqiqotda bolalarning ijodkorligi, tanqidiy fikrlash qobiliyati, muloqot va ijtimoiy ko‘nikmalari, hissiy barqarorligi va diqqatini jalb qilish darajasi asosiy mezon sifatida belgilandi.

Metodologik jihatdan tadqiqot zamonaviy pedagogik nazariya va xalqaro standartlar, jumladan, UNICEF va UNESCO tavsiyalariga mos ravishda olib borildi. Shu bilan birga, bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish va etika qoidalariga rioya qilishga alohida e'tibor qaratildi. Bu metodlar bir-birini to'ldiruvchi tarzda qo'llanilib, maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda zamonaviy pedagogik yondashuvlarning samaradorligini aniqlash imkonini berdi.

Metod	**Tavsifi**	**Ma'lumotlarni aniqlash maqsadi**
Kuzatuv (Observation)	Pedagoglar tomonidan bolalarning mashg'ulotdagi faoliyati va javob reaksiyalari qayd etildi	Bolalarning ijtimoiy va hissiy rivojlanishini baholash
Eksperiment (Experiment)	Boshqaruv guruhi (an'anaviy metodlar) va tajriba guruhi (zamonaviy yondashuvlar) bilan ishlash	O'yin, interaktiv metod va raqamli vositalarning ta'sirini aniqlash
So'rov va intervyu (Survey & Interview)	Pedagoglar va ota-onalar bilan bolalarning rivojlanishi va darsga qiziqishi bo'yicha suhbatlar	Individual xususiyatlar va pedagogik metodlarga javob reaksiyasini aniqlash
Baholash va statistik tahlil (Assessment & Statistical Analysis)	Intellektual, hissiy, ijtimoiy va jismoniy rivojlanish ballari; grafik va deskriptiv tahlil	Zamonaviy yondashuvlarning samaradorligini tahlil qilish

Ushbu jadval tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda qo'llangan asosiy metodlarni va ularning vazifalarini ko'rsatadi. Kuzatuv metodi orqali pedagoglar bolalarning darsdagi faoliyati, ishtiroki va javob reaksiyalarini qayd etib, ularning ijtimoiy va hissiy rivojlanishini baholashga imkon oldi. Eksperimental metod yordamida an'anaviy va zamonaviy pedagogik yondashuvlarning samaradorligi solishtirildi, bunda o'yin orqali ta'lim, interaktiv

mashg‘ulotlar va raqamli vositalarning ta’siri aniqlanadi. So‘rov va intervyu metodlari pedagoglar va ota-onalar orqali bolalarning individual xususiyatlari va pedagogik metodlarga javob reaksiyasini tahlil qilish imkonini berdi. Baholash va statistik tahlil yordamida intellektual, hissiy, ijtimoiy va jismoniy rivojlanish darajasi raqamlar bilan o‘lchab, natijalar grafik va deskriptiv tahlil qilindi. Shu tarzda, barcha metodlar bir-birini to‘ldiruvchi tarzda ishlatilib, zamonaviy pedagogik yondashuvlarning bolalarning rivojlanishiga ta’siri mukammal aniqlandi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda zamonaviy pedagogik yondashuvlar – o‘yin orqali ta’lim, interaktiv metodlar, hissiy-ijtimoiy rivojlanish strategiyalari va raqamli texnologiyalar – bolalarning kompleks rivojlanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Eksperimental guruhdagi bolalar boshqaruv guruhiga nisbatan ijodkorlik, tanqidiy fikrlash, ijtimoiy ko‘nikmalar va diqqatni jamlash borasida yuqori natijalarni ko‘rsatdi. Bu shuni bildiradiki, zamonaviy pedagogik yondashuvlar bolalarning o‘zini erkin ifoda etishi va mustaqil fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi.

Kuzatuv natijalari shuni ko‘rsatdiki, interaktiv va o‘yin asosidagi mashg‘ulotlar bolalar orasida muloqot va hamkorlik ko‘nikmalarini yaxshilashga xizmat qiladi. Bolalar guruh ishlari, rolli o‘yinlar va birgalikda vazifa bajarish orqali ijtimoiy tajribani o‘zlashtiradi, bu esa ularning maktabga tayyorgarligini oshiradi. Shu bilan birga, hissiy rivojlanish bo‘yicha mashg‘ulotlar – empatiya, o‘zini tutish va konfliktlarni hal qilish – bolalarning hissiy barqarorligini mustahkamlashda samarali ekanligi aniqlangan. Tadqiqot davomida raqamli texnologiyalar va multimediya vositalarining samaradorligi ham tadqiq qilindi. Tajriba guruhi bolalari elektron o‘yinlar, interaktiv dasturlar va multimedia mashg‘ulotlarida faol ishtirok etdi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, bu vositalar bolalarning diqqatini jalb qilish va mustaqil bilim egallash qobiliyatini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, tadqiqot shuni ham ta’kidladiki, raqamli texnologiyalardan ortiqcha foydalanish bolalarning an’anaviy o‘yinlar orqali rivojlanishiga salbiy ta’sir qilishi mumkin, shuning uchun muvozanatni saqlash muhimdir.

So‘rov va intervyu natijalari pedagoglar va ota-onalarning fikrlarini tahlil qilish orqali bolalarning individual xususiyatlari va metodlarga javob reaksiyasi hamda dars jarayonidagi motivatsiyasi aniqlandi. Bu shuni ko‘rsatdiki, zamonaviy pedagogik yondashuvlar nafaqat umumiy rivojlanishga, balki har bir

bolaning individual ehtiyojlariga moslashishga xizmat qiladi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda zamonaviy pedagogik yondashuvlarning samaradorligini tasdiqladi. Ular bolalarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi, ijtimoiy va hissiy barqarorlikni mustahkamlaydi, shuningdek, maktabga muvaffaqiyatli moslashish uchun zarur ko‘nikmalarni shakllantiradi. Shu sababli, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish maktabgacha ta’lim sifatini oshirish va bolalarning kompleks rivojlanishini ta’minlashda asosiy omil sifatida ko‘rib chiqilishi lozim.

Xulosa. Ushbu tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda zamonaviy pedagogik yondashuvlar – o‘yin orqali ta’lim, interaktiv metodlar, hissiy-ijtimoiy rivojlanish strategiyalari va raqamli texnologiyalar – bolalarning kompleks rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Eksperimental natijalar bolalarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyati, ijtimoiy ko‘nikmalari, hissiy barqarorligi va diqqatini jalb qilish darajasi zamonaviy yondashuvlarda sezilarli darajada yaxshilanishini ko‘rsatdi. Kuzatuv, eksperiment, so‘rov va intervyu metodlari yordamida bolalarning individual xususiyatlari va pedagogik metodlarga javob reaksiyasi tahlil qilindi, bu esa zamonaviy metodlarning samaradorligini aniq baholash imkonini berdi. Shu bilan birga, tadqiqot raqamli texnologiyalar va interaktiv vositalarning bolalarning mustaqil bilim egallashiga va darsga qiziqishini oshirishga yordam berishini ko‘rsatdi, lekin ortiqcha foydalanish salbiy ta’sir qilishi mumkinligi ham ta’kidlandi.

Natijada, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni maktabgacha ta’limda qo‘llash bolalarning intellektual, hissiy, ijtimoiy va jismoniy rivojlanishini muvozanatli shakllantirishga, maktabga tayyorgarlikni oshirishga va kompleks rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi. Shu sababli, pedagoglar va ta’lim muassasalari ushbu yondashuvlarni tizimli va strategik ravishda joriy etishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Sharipova, N. (2020). Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda o‘yin metodikasining samaradorligi. Toshkent: Pedagogika.
2. Abdullayeva, D. (2018). Raqamli texnologiyalarni maktabgacha ta’limda qo‘llash imkoniyatlari. Toshkent: Ta’lim Nashriyoti.
3. UNICEF. (2019). Early Childhood Development and Education: Global Recommendations. New York: UNICEF.
4. UNESCO. (2018). Quality Early Childhood Care and Education Guidelines. Paris: UNESCO.
5. Islomov, A. & Karimova, M. (2021). “Interaktiv metodlarning maktabgacha ta’lim sifatiga ta’siri”. Pedagogika va Psixologiya Jurnali, 5(2), 23–34.
6. Johnson, D., & Christie, J. (2009). Play, Development, and Early Education. Boston: Allyn & Bacon.
7. Bodrova, E., & Leong, D. J. (2015). Tools of the Mind: The Vygotskian Approach to Early Childhood Education. New York: Pearson.
8. Piaget, J. (1962). Play, Dreams and Imitation in Childhood. New York: Norton.